

ACC. N:R. M. 7892 : 1-42.

Landskap: Småland
Härad: Sunnerv
Socken: Hamneda
Uppteckningsår: 1941.
Upptecknat av: Emil Jönsson
Adress: Hornborg
Berättat av: Densamme
Född år 1861 i Väsby.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ljälvbiografi (forts. fr. M. 7892.)

Marknader.
Luffare och tiggare.

Utmär M. 148.

Folk. M. 8079.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 7892:1

Landskap: Småland

Härad: Tunnerbo

Socken: Hamneda

Uppteckningsår: 1941.

Upptecknat av: Emil Fjörsson

Adress: Hornsberg

Berättat av: G. S.

Född år 1861 i Wäsby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Continuation av självbiografi.

När Skåne-Smålands järnväg öppnades mellan Helsingborg och Värnamo 1901, ville kaptenen på Tunnerbo, som fått station på sina ägor, (efter ty han var något i släkt med konsul Olsson, miljonären i Helsingborg, som byggt alla stationshusen) att alla andra marknader i dessa nejder och socknar, skulle indragas och endast Hamneda skulle vara kreaturs- och stormarknadsplats. Men alla de tillfrågade svarade nej, och till och med Hamneda kommunalstämma svarade nej, ty de infödde hade alltid haft så bra avsättningsort i Traryd och Markaryd, att de ovilkorligen ville behålla Traryd. Efter några år blev Traryd begärad med kreatursmarknad var annan månad d.v.s. sex kreatursmarknader

Skriv endast på denna sida!

om året, i stället som förut endast tre. Jag tror att
det första året på det viset var 1918. då det började
med februari. Det var uppkommet den orsaken att
alla ko-ägare skulle skaffa sig mjölkseparatorer. En
mängd kringresande agenter bedrevs ett oförskämt skoj
med separatorer. Det fanns separatorer till 15- och 22,50
kronor och ända upp till 300 kronor och vanligen ble-
vode snart utslitna, samt måste ersättas med nyp-
ty att få lagat en separator, var detsamma som när
man byter symaskin, man blir erbjuden en eller
två tior för den gamle, så tages så mycket högre
för den nye, så det var bättre att sälja den gamle
maskinen till skrot. Men oaktat separatorn skulle
anses göra lättnad i arbetet med mjölken, så var
ändå besväret med kerningen och smörbered-
ningen så stort att man trodde att det skulle löna sig
att skicka den separerade gräddan till mejeri i Ljungby
men frakten på järnvägen och diverse av mejeriet gjorde

avdrag inverdade att det var snarast nödvändigt att behålla smjölken hemma. Förut hade jag 1908 överenskommit med en byggmästare i Markaryd om leverans av smör pr järnvägen, då han skulle betala 1,75 kronor för kilo året runt och jag skulle betala frakt dit, men retur av tomkärlen skulle han betala. Detta gick bra i ett par år, men till slut kunde han köpa smör för billigare pris och jag kunde ej gå med på nedläggning ty frakten drog väsentligt. Diverse-handlarna togo alla pengar vi kunde skaffa och skrapa ihop icke alenast för smör, utan det mesta av marknadspengarne för både spannmål och kreatur. Här i nejdena funnos i slutet på 18 hundralet, isynnerhet två personer, som alltid körde omkring dels på landsbygden och dels säkert på alla marknader och köpte offt smör och kalvskinn. Den ene kallades Andreas i Bäck och den andre Frans i "Bolmat" (Bolmaryd). Den senare kallades av allmogén för "smör och kalvskinnet."

Efter att ha hållit på med sin handel i 20 års tid
blevos de mycket rika, köpte de största hemman och hand-
lade sedermera med kreatur i större skala, i synner-
het grisar. För 50 år sen var det så ont om gris-sugg-
or i byggderna, ty det enda kreaturs-slag som ansågs
lönande, var fjäkkreaturen, i synnerhet stutar och
oxar. Man berättade hur en bonde i Ryds by, som
hade en gris-sugga, tingade bort griserna innan
de var födda, till så stort antal, att inte mer än en
tredjedel kunde få några. Jag minns och att i bör-
jan av detta århundrade, huru jag måste gå till
Westerhult i Nöttja socken och tinga på grisar.
Men så begav sig Ramsay på Hornsborg, att byg-
ga ett stort svinhus och satte upp svinavel i stor
skala. Nu har snart sagt alla menskers svin och
smen i byn har även gris-sugga. Här på Norrum
hade vi ju gris-suggor i flera år och levererade till
slakteriet på en dag 32 stycken slagtfeta svin.

Jag minns den förste marknaden i Traryd, det
färet ändring gjordes, det var i februari år 1918.
Jag skulle dit och sälja ett par små stutar, som
jag tarnt. Mycken snö hade fallit och 18 grader kallt
var det om morgonen klockan fem, då jag Nils, en
av mina söner, begävo oss i väg, med stutarna för-
spända en liten kälke. Att Börja med skulle
min äldste son följa oss så långt som över ålron
vid Horn, ty vi fruktade för att stutarna skulle
bli rädda när de komme att trampa på broplank-
arna över ålron. Men stutarna blevo inte rädda, och
John, min äldste, vände om, Men vi, jag och Nils,
fortsatte resan, ömsom bägge åkande och ömsom
bägge gående för att inte frysa. Det hade snöat dag-
en förut så att det låg mer än fotstjockt lager med
snö över allt. Torget i Traryd var alldeles öde och tomt
när jag och min son Nils kommo körande förbi järn-
vägsstationen och stora hotellets, Traryds gästgivarergårds

trappa och där stodo några ohandlare som
utropade: Nej se hur vackert de små stutarne
kunna dra, de vore värda en premie. På torget
tycktes ha fallit mer snö än annorstädes, och
inte ett spår efter en enda klövsyntes. Jag körde
till den från landsvägen motsatta sidan och
lät min son hålla stutarne, medan jag gick till
hotellets stalldräng och lånte en skyffel. Med den-
na skottade jag en fyrkantig plats ren för snö, och
stälde Nils att hålla stutarne på den platsen, samt
gav stutarne hö ur den medhafda godväsäcken, och så
gick jag tillbaka och lammade igen skyffeln till ho-
tellets stalldräng. När jag kom tillbaka till torget,
så hade en person tagit tommen ifrån poiken Nils,
och ledt mina stutar bort till en annan plats
och ställt sin egen ko på den av mig renskotta-
de fyrkanten. Jag frågade då honom vem det
gick honom lev att låtta sin ko där jag skottat

snön undan. Men han förklarade helt enkelt att hans ko kunde ej stå i snön opp på nagen och därför skulle hon stå just där jag skottat. Men jag föreställde honom, att han kunde ju göra lika som jag och låna en sköffel, men det ville han inte. Då lovade jag att det skulle bli annat av, om inte han ögonblickligen flyttade sin ko, så att mina stutar finge stå där jag hade beredt för dem. Han stortittade på mig och märkte troligen att det ej skulle löna sig att ensom tukta mig, och det fanns ej någon han kunde anlita, så han måste beqväma sig att flytta sin ko, och vi satte våra små stutar där istället. Kort efter kom en stor bonde Olof Nilsson i Skararp och ställde ett par "tretton-quarters" oxar vid sidan om våra och den mannen var så rädd att hans oxar skulle lägga sig i den djupa snön, ty då blevo de förvalna i benen och kunde ej bringas att resa sig

men det kunde inte falla honom in att skotta undan snön, utan ville han i stället att jag och min son skulle vakta hans oxar så att inte de lade sig ner i snön, när han gick ifrån dem. Utom dessa kreatur kom det tre a fyra kor som blevo bundna vid landsvägs-stängslet, ty de ville ej ut på torgplatsen. Detta var allt av kreatur på den allra första februarikreatursmarknaden som förekom. Några spekulanter voro nog tillstädes och en Ljungby-bo var och tittade på de store oxarne vid sidan om oss, och hingp reda på ägarens namn, ty han själv var der ej på flera timmar, mer än ett flyktigt syne. Slutligen lade sig storoxarne med våld midt i den djupa snön och ändtligen när ägaren kom med spekulanten med sig, så kunde de ej sparka upp oxarne, men den spekulanten hade ju varit der förut och såg dem då och nu köpte han dem för 3000 kronor. Mina små stutar brydde der sig ingen

om, jag och Nils beredde oss att köra hem igen vid
middagstiden, ty det toge omkring fyra timmar att
köra hem. Men så kom det en ko- och aihandlare
från Göteryd och tittade på stutarne. Han erbjöd
mig fyrahundra kronor i byte, emellan en ko, som
han förklarade vara i kalv. Jag tog kon och de 400
kronorna och släden sände jag på tåget till Horns-
borg. Nils och jag ledde hem kon, men den som hade
sin ko i snön opp på buken fick stå där utan att sälja.
På marknaden i Hamneda sålde jag kon till en
som hette Ek i Nöttja för 625 kronor. Således fick jag
i nuläget för mina små vältande stutar ett tusen och
25 kronor. Men nästa år kom gulden Ek och tackade
mig för det var en så bra ko han köpt av mig. Han fick
förehundra kronor då han sålde henne. Som en gäst-
förelse kan nämnas att 1911 då jag byggde om lagären
sålde jag ett par något större, väl klamda, småstutar
på Nöttja marknaden om våren för endast 130 kronor.

Den lagären jag byggde 1911, var i 2 våningar. Ned-
re var: gödselhus, svinhus, fähus för 14 klavbund-
na och kalvkörar, häststall, foderlada, Ox- eller häst-
vandringstus, redskapshus, kamt torr och bränn-
hus. I den övre våningen var höns hus, asträdhus,
lador, loga, spannmålsmagasin, snickarverkstad
och på övra loftet, gagnsvirke, sädeb och höloft. Alltså,
troligtvis ansågs smälänningarna min nye lagär för
ett av världens sju underverk eller det ättonde, ty alla
bönderna i bägge byarne (Horns och Ryds) och till och
med deras hustrur kommo hit och vandrade på mina
trappor och skulle taga detta lagärshus, till alla dess
delar i betraktande. I synnerhet som jag ej tagit brand-
försäkrings-summan till hjälp, utan jag ner ju ner
de gamle husen. Någon tycks varit avundsjuk, ty
en morgon var det anlagd en fyr i torrhuset, men
det hade släckts, annars låg vinden på boningshus-
et, så vi kunnat bli innebrända, med folk, kreatur, göda

Rtr.

och allt. Tyren var av en hel full ask tändstickor
och en pappersstrut liknande en snus-strut, allt på
tändt, men märkeligt nog, släckts av sig själv. Vi
blevo så förskräckta, när vi fingo syn på det, så efter
den dagen låsas och bommas var enda kväll.
Först låsades aldrig torvhuset eller bomades portarna
till lagären. Bland andra offentliga uppdrag
som jag blev beklädd med, var en slags polistjänst.
Det utthom från överheten en förordning om att i
varje församling skulle finnas i varje kote en polis,
som skulle vara lösdrivare eller buffaretillsynings-
man. Det var omkring 1909, och jag har aldrig blivit
entledigad, ej heller jag hört om andra valts i den
system och jag tror att hela påfundet dött ut av
sig själv. Ennellertid blev jag på kommunal stäm-
man vald för Horns kote att vara "buffarpolis".
I För. Ryds kote blev Salomon Nilsson på Juvrdal
vald, och som vi voro näste. nraboar så kunde vi ju

biträda varandra ifall så behöves. Vi blevo beviljade en krona i ersättning för varje luffare som vi skaffade till länsmannen. Naturligtvis var det ju i synnerhet frågan om de luffare som betlade om en även fridstörare och tjuvar. I den tiden gick det, enligt tidningsuppgifter, omkring 15 tusen lösdrivare alltjämt i Sverige; så det var knappast någon dag då icke en lång rad luffare besvärade bönder och andra om smat logi, samt kramhandel. Det gick en tid, när luffarne kommo söder ifrån, så kommo de först till Torpstugan till Salomon Stolt i Piggastugan och han och hans hustru berättade då, att jag var luffarpolis. På den grund gingo luffarne förbi här, utan att tala till, eller gingo de till andra gårdar, längre borta, och skyndade genom byn. Kommo de norr ifrån, så bodde der en skomakare blm

i ett litet hus överst i byn och dit kommo de först och han hotade tuffare med att Salomon Nilsson i den förste nästa gård längre framme var tuffarpolis, och dermed skydde de att komma i kontakt med Salomon Nilsson. Men en vacker dag, midt i bräddaste sädeshösten, kom Salomon Nilsson och berättade att en tiggartuffare förklarar sig ej vilja förflytta sig från skornakarens, utan de skulle prömt ha honom i logi. Jag måste följa med och arresterat tuffaren, ty han var ju hos skornakaren och denne bodde inom Horns rote, och således mitt distrikt. Tiggargubben förklarade sig ha ont i fötterna och ej kunna gå till Bäckaryd der länsmannen då bodde. Det blev ingen anräd än att få enare gästgivarens pojkar att köra för gubben och Salomon till länsmannen. Som jag hade brädt med skörd en så lät jag Salomon få den kronan om han följde med skjutsen, som vi skulle dela. Resultatet blev

att länsmanen varnade gubben för betleri och
lösdriveri och släppte honom genast att gå varthän
ville. Vidare kostade skjutsen 2,50 kronor så lust och
gevinst jämfördes blev det inte vidare storartat.
Talmon begärde att stämman skulle bevilja betal-
ningen för skjutsen, men det gick ju inte och knappt
en krona för arresteringen, med ordförandens motiver-
ing, att när inte luffaren ville gå, så kunde vi ju
låt tit honom ligga där han var. Således ämnade vi
helst akta oss för att skaffa någon luffare till läns-
manen, i synnerhet som han släppte dem genast,
varföre jag beslöt att uppfordra dem till arbete. Ett
par unga pojkar kommo rora ifrån en dag om somma-
ren och tiggie mat, förklarade att de gått ifrån Stock-
holm och skulle till Helsingborg. Jag lovade dem att
om de ville arbeta med att plocka småsten (Comper-
sten) så skulle så skulle de få middag om en timme.
De voro beredvilliga, och jag satte ut häppar i åkern i en

fyskant som jag ansåg passande. "Ska vi ta bort alla dessa stenarne," frågade de. "Nej det kan vi inte, det är endast de bmlä." Och jag viste dem, dem kastar vi i bunkar i rader. De greps sig an och om en timme kom jag och kallade på dem. Då hade de gjort det berömligt. De fingo middag och voro glada, och jag uppmanade dem att alltid fråga efter arbete var de kommo, så såkade de ej i fara för att bli arresterade och finge då mat lika väl, utan att tiggas. En annan luffare 19 årig, frisk stark, fullvuxen Karl Leon och tiggde. Jag beslöt att han skulle kunna hjälpa oss att hävsa ihop löv och ris i ängsskiftet, om vårsidan. Lön det regnade så skulle han sitta inne i stugan, tills det blev bättre väder. Men som hans skor voro nära slut, så fick han ett par nya träskor, som var onina egna ej begagnade och så 2 kronor att gå bort till butikens och köpa ett par nya trätofflor. Eftersom han hade även usla kläder, så fick han en bra, stark kostym

av enig också. Han gick till butikens och kom snart igen och förklarade att tofflor fanns der inga, men han hade köpt pipa och tobak. Lön regnet fortfor, i flera dar så fick han sitta inne. Mor lämnade honom en psalmbok att läsa i, men derav blev nog ej mycket. Men så skulle de då, mina barn och han ut och "kisa". Sedan luffarn bräckt i sönder tre stycken trä-räfsor, så lämnade jag honom järnräfsor, men på dem, bräckte han likväl shaften, som voro av trä, sönder. När han hade bräckt tre shaft även på dessa "rivorne", så var det en som ville lea den här karlen att gräva ett dike och det åtog han sig, men han skulle bo hos en ogift quinna och hyste sig in för en krona om dagen för mat och logi. Beruntimmet bar ut kaffe och mat till honom vid diket, men han arbetade uselt, men det förstod han sig inte på. Om en fjorton dagars tid bar han opp sin arvlöning, men den blöpte sig endast till fem a sex kronor och då kom han hit och hemtade

sina skor och skulle gå till skomakare med dem.
Han gick ned mina nya träskor på och kom aldrig.
Då han tyckte kastade han mina träskor vid åbron
och jag fick dem igen. Fruntimmeret trodde hon skulle
tvinga honom att betala för maten och logiet, genom
att behålla hans betyg som han kvarlämnat, men det
kom stränga order från en länsman i Blekinge,
att hon vid vite skulle avsända betygen till honom.
Sedermera efter flera år kom den samme luffaren
i sällskap med en annan luffare och pojkarne som
voro på nabostället kände igen honom. Jag skulle
tala vid honom, men han aktade sig för att gå hit,
utan gick ifrån nabogården då jag hörde honom
saga: "Idengården har ja vatt o jobbat för en del år
sen". Ytterligare en annan gång skulle jag för-
söka lämna en luffare. Det kom en bra karl, som
vanligt och ville "låna hus". Han berättade huru
han i flera år varit arbetslös, men hade en fackföreningsbok

och gick omkring till fackföreningsmedlemmar
av alla sorter och bad om understöd. Han berättade
vidare, att han samma dag fått 30 kronor av fack-
föreningen i Strömsnäs och dagen förut fått 20 kronor
av en fackförening i Halland. Jag behövde honom till
att rensa ett dike. Verktyg fick han låna, födan,
skulle han ha som vi andra vid bordet. Nå ja, han
blev kvar, fick låna trätopplar och verktyg och begyn-
te gräpa. Men så var han så begiven på tobaks-
rökning att stod stilla, eller och satt och rökte un-
der större delen av dagen och lika dant om nätter-
na, satt han i sängen och rökade långa tider. Men
så en dag då det regnade, blev han liggande länge,
så Mor tyckte han kunde hugga några spinkar
bränsle inne i bränslehuset innan frukostens.
Men det talde han inte och ansåg det bildade
conflikt. Han gick upp och åt och drack kaffe, men
arbeta ej oaktadt väderet blev vackert, utan gick

till stationen, men kom igen och ville jag skulle
måta opp hans dikning. Jag mätade opp och vi voro
fullt överens om betalningen efter accordet och
pengarne fick han. När vi så hade gjort opp, så
ångrade han sig och menade att det var Moss skull
att det blivit Conflict, men jag såg ju att han var
oduglig, så jag menade att det var bäst som det var.
Så gick han, men han hade berättat att han inte
på tre år, skrivit till sin mor i Blekinge, och hon var
enka och han hade gått i närheten och tiggt. Han
hette... Eрман. Och handel och köhandel
var en av huvudnäringarne i Småland. För de in-
fötte var det nog deras största nöje, men för mig var
det ett nödvändigt ondt, som man var absolut trun-
gen till i fall man ville förskaffa sig inkomster,
ty på annat sätt var nära nog omöjligt för bönder.
Wisserligen kunde man sälja smör till hemhandla-
ren, men det förslog inte till några större utgifter

ty för det mesta onjolkade kanske endast en ko
och var det ett par i en bondgård så var det mycket,
men deremot stutar och örar, fler än der kunde fö-
das, ty med dem var det handel skulle drivas, men
den fineste och bästa spannmålen såldes också van-
ligen direkt på marknadsplatsen, så att kreaturen
fingo endast den allra sämsta delen och korna
onjolkade också derefter. På kallade torgdagar
höllos en gång i månaden i en del häromkring
liggande socknar utom Hamneda, som fick och
arkhöll sin första kreatursmarknad ett år de för-
ste åren på detta århundrade och kort efter Skåne-
Smålands-banans öppnande. Dessutom skulle torgdag
hållas i Hamneda andra helgfria torsdagen i varje
månad. Kreatursmarknad i andra torsdag i april
augusti och november. Kringliggande socknar,
Traryd, Hinnersyd, Nöttja, Låda Ljunga, m. fl. hade också
torgdagar och Traryd och Nöttja ären kreatursmarknader,

ett par om året, till 1919. Traryd fick kreatursmarknad var annan månad. Våra almanackor måste alltid anföras på ett par särskilda blad, om marknaderna i Kronobergs Län, utom de utäldriga marknadsberättelserna för hela riket. Alla de införde kunde inhågkomma dessa almanackor upplysningar, så väl, att ingen någonsin kunnat sin Chateaus så säkert utantill. Jagarne före ett kreatursmarknad i nejden, var alltid en hel hof spekulanter ute och strövade omkring, ifall de så kunde köpa kreatur av någon som ej hade så många reda på "tiderna" d. v. s. priserna å senaste marknader. Jag, som ju hellre ville vara hemma och sköta jordbruket, blev ibland lurad och till och med gamla införde blev lurade derigenom att de inte varit ute och hört priserna. Därföre var det också hardt nära omöjligt att köpa kreatur hemma hos någon, ty man misstänkte lureri bakom.

Jag såg huru en man från andra sidan Ölen,
florade i sällskap med en companion på att, dagen
före Ljungby marknad köpa sin kusins ostar.
Men denne drev dem med "högskål" (brännvin)
gök så länge tills de dagen efter, på marknad
den förlorade 35 kronor. Som jag omöjligen kan
omtala alla de tiogtals torgdagar och marknader,
jag bevisstat, så får jag endast nämna som ex-
empel, en på vår marknadplatsen, ty inte
ens tiondelen av det som sig tilldragit i min le-
vernes tillvaro kan komma att bli i biografien om-
talat. Den senast omtalade Trarydsmarknaden,
bör dock få ett tillägg, i det att det omtalade till-
fället, icke var inränt i "allmanack-katechesen",
(folkmeddvetandet). Annars var det flera hundra
kreatur på Traryds torg, om stor torgdagarna (kre-
atursmarknaderna). Det hette ju i förordning-
en att det endast finge handlas med lantmänna-

produkter, men der handlades med allting, så-
som sill, färsk och salt kött, slagterivaror, karamell-
er, bröd, tyger, snöskor, seldon, liar, käfsor, möbler, lagg-
kärl, lerkärl, smides-varor och naturligtvis keramik.
Ovar, kor, hästar, får, men i många av de förste åren
på det nya seklet, fanns aldrig smågrisar, men span-
nen och frösaker. Alla marknader skulle vara
slut klockan tre efm. Ett av de förste åren, sen
jag flyttat hit, tog jag till Traryd för att köpa kor,
ty jag hade då endast en. Då råkar jag den näste
nabon på Ryds-gränsen, som gränsade vid min
plan ett långt stycke. Han hette Johan Bengtsson,
och han hade tagit till marknads ett par småstier-
tar, som drogo en vagn, med ett par säckar hö, och
två kor bakom vagnen. Allt till salu, och s. k.
"Stockholms-handlare" var han, och drev ej mycket
på jordbruket. Ja, så min näste nabo vill sälja kor,
det visste jag inte, annars kunde vi handlat der hemma.

sade jag. Ja ger du mig 75 kronor för den ena och 50
för den andra, så får du dem. Jag betraktade dem
några minuter och sade: Jag ger dig 65 och 35. Det tog
han, fick pengarna och ville bjuda lekhoponen jag
avböjde och ledde hem. När jag kom hem, så bodde
ju hans hustrus syster och han kändes genast igen
korna, kom och mötte mig och frågade vad jag
gett (betalt) för de korna. Jag svarade: ett hundra
kronor. "Å he va då en dummer satan, som säljer
2 kor för hundra kronor". I det stora hela var det
nästan alltid dåligt att sälja kreatur på Traryd,
onen allting annat gick bättre. En annan gång
på Traryd var jag där och menade sälja ostar.
Två av mina naboer, den förenämde E. Bengtsson
och Sven Johan Andreasson i Horn, hade inga kreatur
med sig, men om en liten stund, hade de köpt i
min omedelbara närhet, var ett par stutar om
sörgeronen. Jag hörde då att Bengtsson gav 2/5 kronor

och S. Andreasson 190 kronor för sina stutar och jag mente att de borde behålla dem, men de ställde sig att hålla dem till salu. På mina örar fick jag inga köpeanbud, men det var på vår sidan och alla köpare sökte efter småstutar i lagom storlek för att få gjort nödorotigt värbete och att derefter säljas med förtjänst. Många köpare till deras stutar anmälde sig. De begärde ju ett par tior mera än de gett, men det var som om de kunnat lukta vad de gett och ständigt bjöds dem 10 a 15 kronor mindre än deras inköpspris. Slutligen kom en som bjöd S. Joh. Andreasson 2,50 kr. mer än inköps-priset och han sålde då och näste bjuda lik köp. (Det var en allmän regel, att den som fick pengar, skulle bestå kaffe eller överens-kommelse om annat likköp). Således gick den ena kronan, men jag tyckte han skulle behållit

de han då såldt, ty han var tvungen att driva
sin jord. Efter middagen, då Joh. Bengtsson
troget ståt och hållit sina stettar och rödgas
avslå alla de många underbud som han fick, så
kom det en som bjöd honom in köps priset. Han
slog till, och bjöd på lik-höp och mig med. Jag
tyckte det var synd om honom, att han skulle bjuda
då han ej vinstatt. Jo, tyckte han, jag är glad att jag fick
nått "njöligen" (något). Traryds torgplats har flyttats tre
gångar i sin tid, men vid de två gångerna var
ändå de gamle krambodarne uppslagna i fasta lång-
a brädlutor utmed vägen från gamla landsvägen
till stationen. Kreatursplatsen flyttades hit och dit,
på en åker i närheten, ty då den varit ett års tid,
och tolv torgdagar, deraf först tre, sedermera sex,
kreatursmarknader, passerats, blev den åkern bra
gödslad, i thy att alla djur skulle propas med foder
så mycket som möjligt, före anmarschen till marknads-

platsen och skulle avhållas från att dricka för
än strax framme vid platsen, som derigenom
blev avlastnings-plats för det ena och andra. Man
var alltid nån om att inte låta kreaturen dricka
om morgonen vid avgång till marknad, ty då
kunde de bli "löö-bukade" och blevo tomma och ynkliga
till påseende för spekulanter. De två förste mark-
nadsplatserna, i Trarys, voro belägna nedan den svåra
liden vid Trarys kyrka. Första gården står kvar, men
den andre riven ned och stort pensionat, sedan mera, skol-
hus i stället. Det tredje stället är flyttat till järn-
vägs-stationen, dit och gästgiveriet som tillhörde de
andre gårdarne, flyttats. Ävenledes brädlutorna flyt-
tade till nya torget. Aldrig något som kunnat vara
bra för bönder att binda kreatur, annat än torgblängs-
let med taggtrå sattes upp. Det enda varen bra arrest-
lokal, en gammal bra stuga vid ena sidan av torget, men
jag såg aldrig den kom i bruk, men vi bönder önskade

i regn och snö, eller stark köld, att kunnat få gå
in der och skyla och der kunde varit plats till 20 stycken.
Före 1910 fanns aldrig torgförda smågrisar på
Traryd, men efter hand som dyrtiden ökade, efter
verldskriget, så blev det alltid vid alla torgdagar
vanligt att en mängd smågrisar utlejades till salu.
Före 1910 var det så ont om svin i bygderna, att jag
måste flera gånger gå till några i Möttja socken
och titta på att få köpa grisar der onan sporde
var en som hade sugga och en kull grisar. Men
efter hand blev det grishandel på Traryds torgda-
gar. Man kan tänka sig i den dyra tiden 1918 då
vi alla behöfve köpa vår en hushållsgris, var jag
och en del av byborna, på Traryds torgdag och skulle
köpa grisar. Hemma i Södrabygn var en som hette
Joel Jönsson och hade en kull grisar, men han ville
ha jämt ett hundra kronor stycket. Men som ing-
en i byn ville ge så mycket, så tog han dem till

Trarydstorgdag. Jag frågade på priset på hans
grisar, men det var 100 kronor, dock om jag köpte
hela kullen (de fem, han hade kvar) han hade bara
salten, så skulle han vara nöjd med 90 kronor
stycket. Han märkte att gick trögt att få 100 kronor.
Jag var ju ej beredd på så stor utgift, men sökte
oppi fyra kyboar och vi lyckades skrapa ihop 450 kro-
nor, så köpt tomklador i butiker och i väg med dem
på tåget hem för 25 öre lådan. Dagen efter om
grälten voro alla de grisarne döda. De fingo lung-
inflammation genom att Jönsson tagit dem ut
från den svalle varma ställen där hemma och hål-
lit på torget i vår kylan i flera timmars tid. Jag fick
en, Andersson i Långgår^{en}, Johⁿ Nilsson i Horns, Gustav
Henrik Bödregård en. Efter kort därefter köpte jag
något mindre grisar av Pettersson i Grönlida för
50 kronor stycket, men den ene dog om ett par dagar
av lunginflammation. På Traryd kunde vi också

sälja stora oxar till betfälden i Skåne, om efter
hösten. Spannemål såldes också, men i bland blev
så mycket av den varan torgförd, att många bön-
der fingo köra hem med sitt lass, igen, av brist på
köpare. Några fingo lägga in lasset i järvägens
packhus till nästa torfdag. En gång måste jag
vända om, när jag kört genom byn, ty det var så
glasglatt på landsvägen i skogen och ädarna, och så
så de föll omkull för vart steg. Den störste hand-
eln ifrån många församlingar gick över Traryd.
Från Göteryd, Himmeryd, Nöttja, Hammada, Lödra Ljunga,
Traryd, Markaryd, Hallaryd, Torpa, förde de sina varor
till Traryds marknader. De marknader i Himmeryd
Tjula, Hammada, och Torpa, voro av mindre betydelse
men Nöttja var en betydligt större marknad än
de omnämnda. På Nöttja handlades mera med
kor och småstutar, än på något av de övriga i
nejderna. Jag antager att 1000 kreatur voro församlade

på marknadsplatsen de förste 10 åren efter det jag kom hit. Sedan mera syntes tillförsel människor i snån som fler och fler skaffade sig hästar. Spanne-
mål såg jag aldrig, torgförd på Möttja, men unghä-
star, kor, oxar, stutar, får, getter. En mycket stor
del av kringliggande bocknars bönder, skulle köpa
vår stutar till att driva sina jordbruk med, ty om
efter hösten hade de sålt sina stutar, eller om de
haft oxar, emedan de ej gärna ville föda stora
oxar genom vintern, så vida de inte åtagit sig skogs-
härning. Det ansågs att oxarne åto för mycket föder
om vintern om inte de skulle arbeta och förtjēna
det. Här i Horns och Ryds byar var icke mindre än
19 stycken bönder, som voro Stockholms-handlare, som
handlade med yllevaror om vintrarne. Endast
tre sådana handlare voro i de andre byarne av
Hamneda församling. Alla dessa handlare, skul-
le ju ovilkorligen ha sått lite råg och sålt sina oxar

eller stutar innan den förste oktober. Därför
när snart sagt jag var den ende i bägge byarne
(Horn och Ryd) som behöll sina stora oxar över vin-
tern, så hängde man på mig med allehanda tigg-
hjelpe, såsom jordskötsel, kvarnhörslor, bränsle kör-
ning och att driva tröskor. Alltså var behov för
att köpa stutar i mängd på Nöttja. Stora oxar lön-
ade det sig inte att komma der med, men likväl
lyckades det mig att sälja ett par 13 quarters oxar
på Nöttja och hörde jag många yttra sig med av-
und över att jag hade sådan "tur". Men många
par småstutar har jag både köpt och sålt på Nöttja.
Nio fäkratur sålde jag på Nöttja de två åren då
jag byggde. Träffe skulle ju alltid den bjuda på, som
fick pengarna. Tio öre köp med påtar, en bulle och
en skorpa. Men så många som lagt, antingen möt-
san, hatten eller handen på deras händer som slog
ihop om handeln, de skulle bjudas på "lik köps" kaffet

Första gång jag hade sålt krestur på Nötta, och som vanligt med handslag bekräftat, kom genast en från Ryds by (August Salmonsens) och slog sin hand på och uppmanade en till, som jag inte kände, att göra så med. Derved var ju givet, att jag skulle bjuda dem såväl som köparen på kaffe. Men under tiden vi trängde oss igenom marknadsskaran, så snappade den här Rydsen i armen på så en och på en annan och sade: "Du kan också gå med." Jag kände dem inte och tyckte att det var höjden av oförskämndhet att inbjuda andra på kaffe på min bekostnad. Men som det var bekant, att det kostade endast 10 öre koppen, så brydde jag mig ej om att säga något. När vi så kommo in på kaffet placerade sig icke mindre än sju personer omkring kaffebordet och de fem alldeles av mig objudna och för mig obekanta och hade ej alls varit närvarande vid handeln. Denne

August Salmonsson brukade, såg jag sedan, att alltid passa på när han märkte några skulle handla, att komma fram, lägga hand eller nös på, för att få likköp. Det märktes ofta på de handlande när de voro nära öfverens, ty då blevo de vanligen högröstade räckte upp händerna eller, andra personer ville mäkla och fatta de handlandes händer och med våld driva dem att slå ihop. Därför när det var stilla lugnt väder på en marknad, då gick handeln trögt, men börja det att blåsa, då blev det genast liv och rörelse, stöj och rop och då gick affärerna lättare. Tydligen ville de var i sin stad, inte att alla skulle höra resonemantet. Något annat än kaffe gick aldrig säljas på marknader utan på hotell eller gästgivaregård. Samma gång, då jag gick hem, var jag kommen ensam fram till ett ställe som kallas Kronegården, vid Hamneda, der vägen korsar, en mot

kyllkan och en mot gäst-givare gården, der sam-
lade sig 4 a 5 koskojare vid vägskälet och om-
ringade mig, samt begynte hota mig med att de
skulle nog ge mig betalt för det jag under vägs till
marknaden, ej ville sälja en ko till dem för 50 kronor
som de velat köra mig till. Hon kostade 75 kronor, på
marknaden och den der köpte henne, förtjenad ytter-
ligare 7 kronor. Som de trängde sig omkring mig, och
jag var beredd på det värsta, så kom några av mi-
na naboar fram om hörnet vid Kronegården. Där de
sågs vilka det var, så skyndade de fram och anmoda-
de koskojarne att hastigt avlägsna sig, vilket de viss-
erligen motvilligt måste föga sig i, och jag blef befri-
ad för överfall, den enda gång jag hotats på alla de
marknader jag passerat. Koskojarne, som de kallas
voro från vår sockens yttra sydkant Hä, vid Hänga-
sjön och kallades Orra Pettrarne. De hade kor med blå-
svarta juver och spenar, på grund av att de inte mjölkades

på flera dar, på det att köpare skulle tro att det var
mycket högmjölhand. Men med sådan juversprängning
med nöje bjöd jag mina befriare på varken kaffe
och cigar, när vi kommo fram till gästgivargården.
Men själv drack jag aldrig bär eller spirituosa.
Det der näst betydelsefullaste marknaden för våra
arter var ju Ljungby. Den som ville sälja sina
store oxar, så skulle det vara i Ljungby. Jag räk-
nade 16 vagnslaster på järnvägsstationen, full-
lastade med oxar. Vanligen var det Östergötland
resan gällde och uppköparne voro derifrån. Men
hästhandel och på de senaste 2 årtionden betydlig
smågris-handel. Men spannemål sålde vi aldrig
till Ljungby, utom det var endast de angränsande kö-
parne närmast till Ljungby. Dit skulle ju alla
yllerhandlarbönderna för att avyttra kommaroxar-
ne. Då köpte de inga andra igen för än på de
kringliggande småstuta-marknaderna på värsidan.

Låsom Nöttja, Tjla, Hamneda, Traryd, Elmhult,
Hinneryd, m. fl. En enda Ljungby marknadsresa
får omnälas, bland de många, ty tid och utrymme
skulle taga för stora dimensioner, ifall allt skulle
skrivas. Perut i Åspuddarne var ryggigt och söp mye-
ket. Vi voro gränseboar. Hans hustru kom 2 dagar
innan Ljungby vårmärnad, i snark, till mig och bad
mig taga vara på hennes man, så han komme lyckligt
hem från marknaden, ty hon hade spott att jag skulle
höra dit. Jag lovade att om han bara ville lyda mig så
skulle det nog gå bra. En annan Rydsbo kom också och
ville ha sällskap med mig och åka, medan han skulle
binda en grågå bak efter, som han ämnade sälja. Ja ha,
vi bestämde möte vid Ryds korsväg emot landsvägen, en
viss timme om morgonen dagen innan marknaden.
Jag hade vagnshäcken full och 3 stycken "stend" stoppade
hösäckar med mig. Perut skulle köra med sina oxar
och vagn. August i Ryd, band sin grågå bak min vagn och

vi hörde Wackert väder var det då. August i Ryd skulle
skaffa oss logi, för han låtsades vara välbekant över
allt i och omkring Ljungby. Men var vi frågade så
var der upptaget, och till sist voro vi framme i köp-
ingen, men ändå hade vi ej fått hyra hus, oaktat vi
försökt efter Augusts anvisning, och nu beredd vi oss
på att få hålla på gatan, men slutligen kommo vi till
en enka som hade Ljungby blockaregård. Hon hade ett
tomt träskä-vandrings-hus, och der var plats till tio
par. Slutet hade dock lyckats få hus till sina oxar på
annat ställe. Jag satte in mina oxar efter överens-
kommelse. Den ena sidan var taket deröver stät, så
att derunder stod en vattenflo, men jag band mina
oxar i ett hörn der det var torrt. Hö-säckar 3 stycken, stopp-
ade jag in under fotträt på loglängan, och det hö som
var i vagnen, jämte något av tredje säcken, gav jag dem att
äta. Jag gick så in i stugan, der vi fingo våra bäddar
anvisade, men det var ju inte kväll ännu, och efter en

stund gick jag ut och skulle se till oxarne. Ja ha-
genast hade en från en Bolmsö-socken tagit bort
mina oxar och satt dem i vattenflon och satt sina der
mina stätt. Jag frågade allvarsamt vem der givit ho-
nom lov att lösa och flytta oxarne och att han genast
skulle flytta sina oxar undan, i synnerhet som det
fanns plats. Han svar åtskilligt, men som han inte
frågat enkan om lov att sätta in oxarne, så måste
han flytta och jag satte åter mina oxar der de
förlut stätt. Så kom der i detsamma en av Östgöta-
uppköparne och erbjöd mig 350 kronor och det antog
jag. En tia i handpeng, namnet på mig och hans själv,
samt bestämmeelse att enöta kl. 8 dagen efter vid Ljung-
by gästgivarergård. Fler och fler personer kommo till
med stutar och kor, och bekynnerligt nog, utan att
fråga, bunda kreatur. Så till slut kom det en morbror
till Knut, och satte in en ko i fähuset, precis inom
dörren, så att husfolket ej kunde komma in. Han blev tillagd

att flytta bort med sin ko till något annat ställe, ty det fanns ju ej plats här till fler. Lars Johan höll sin ko i 10 minuter uti igen på gårdsplanen, men ledde likväl åter in sin ko i gårdshuset tvärt emot förbudt. Det blev derwid, husfolket visste derom intet förr än om morgonen. Mat hade han med sig, men intet till kona. Det var ju därför, folket i närheten av marknadsplatserna, leakade kakor och beredde sig, att förtjena något på logi, kaffe och snat, av marknadsresande. En stackars grinna bad om husrum på kloakaregården, men folket själva måste ligga på bara höksgolvet, så den grinnan fick bo i "kallen" och jag hörde hur hon arbetade hela natten. Hon gjorde konstgjorda blommor. Hur jag kunde vara vakn hela natten och hörde hur hon kastade sissaren på bordet, är lätt att förklara. Först kom Tinut och August, lägga sina sällskaps Ryaboar in, och den förr hade också såldt sina ojar till östgöten, men var de fått fylla ifrån, så voro de fulla. Tinut skulle ligga i

en soffa och August och jag skulle vara säng-
kamrater, i en annan soffa i storktugan, men
Knut skrek och gav sig av vända och måste ut och
kräka ett par gånger. Sen talade August deliri-
um hela natten, utan en minuts uppehåll och
skällde ut alla han kände i våra byar. På efternatt-
en vid 1 a 2 tiden blev det ett starkt åskväder, med
snö och regn, så att alla voro vakna. Fillokan fem
på morgonen, kom en somn legat i uthusen in och
svor på den skåninga skit-djävulen som ej kun-
nat binda sina orar bättre än de skitit sig lösa, ätit
upp hans hö, samt höllo på att döda hans orar. Jag
måste oppi ur sängen, oaktat jag ej soviten blund, och
gå låna en lykta med stearinljus i och ut i ovädrat
rundt om gården, ut i tröskverks-skjulet. Han som
var nödställd gjorde mig sällskap och när vi kommo
derut, så lägo mina stackars orar beskedligt och
tuggade "dröo" och hade endast vänd sig om sedan

de kommit lösa. Ser du nu att knutan på tön-
nen inte är upplöst och att det är en grov, ny, stark
tön, således måste väl något annat fattas. Vi ska
se på krampan der jag band den, sade jag, och lyste
på krampan som befans fläckt så att repet kunnat
trängas igenom utan att knuten upplöstes. "Ja ha, du
är oskyldig" medgav främlingen. Och för resten, sade
jag, så skall du få höi ersättning för det de ätit off.
Och dermed drog jag fram den ene av de 2 säckar härst
med hö packade säckar jag dagen förut stoppat under
loggolvet och tog en fannfull, samt beredde mig att ta
oner, men då sade han: "Nu vill jag inte ha oner, der
var inte så onycket i min säck." Nå, tyckte jag, då
hade du ju inte behöft vågnas för olarne äro ju så
snälla som du ser. Han onedgav det och jag band. Forts.
mina alar om en stolpe på samma hörn der de M. 8079.
stätt förut. Jag gick in igen med lyktan (stomlyktan
ej uppfunnen) tåckade för lånet och beblöt att inte lägga onig